

Bartosz Zaskórski

PRZEWODNIK PO WYSTAWIE

1. Bartosz Zaskórski i Tomasz Zaskórski

OKRĘT PIRACKI

Kiedy nie myślałem o zawodzie kata, chciałem zostać piratem. Mieć hak zamiast ręki, opaskę na oku i dokonywać abordażu. Albo lepiej duchem pirata na statku widmo — takim jak w Muminkach. Mój tata zbudował dla mnie okręt. Misternie poprzyklejał nici pracujące jako takielunek. Ja niestety chciałem, żeby to był statek widmo, dlatego poprzecinałem liny. To była moja pierwsza współpraca twórcza z ojcem.

2. Bartosz Zaskórski

RYSUNKI

Rysunki z lat 1993–2021 przedstawiające rozmaite apokaliptyczne wizje, duchy i mutanty.

3. Bartosz Zaskórski

JASKINIOWIEC

Kiedy cywilizacja przeminie w wyniku apokalipsy, ludzie, którzy przetrwają, powrócą do jaskiń.

4. Tomasz Zaskórski

KRASNOLUDY

Przez długi czas tata twierdził z zadziwiającą konsekwencją, że w ogrodzie naszego domu żyją krasnoludki. Czasem próbowałem go podejść i znienacka wyciągnąć od niego informację, że krasnoludków nie ma. Tym razem tata postanowił udowodnić, że one naprawdę istnieją. Obecność krasnoludków w ogrodzie to wbrew pozorom niewesoła sytuacja. Rzeczywistość, w której krasnoludki są prawdziwe, to rzeczywistość, w której nie można być pewnym niczego, co się o niej do tej pory wiedziało. To świat otwarty na wtargnięcie niesamowitego, A co jeśli krasnoludki wyznają kult Yog-Sothoth?

5. Tomasz Zaskórski

KAT, KRZESŁO ELEKTRYCZNE, SZAFOT, ŚCIĘTA GŁOWA ORAZ TOPÓR

Kiedyś byłem przepytywany przez Filipa Lecha (do wywiadu). Opowiadałem o pewnych obiektach i zabawkach, które tata dla mnie wykonywał. Filip doszedł wówczas do wniosku, że rodzice wychowywali mnie na kata. I rzeczywiście — mama czytała mi *Z woli boskiej i katowskiej* Michela Folco, a tata przygotowywał zabawki związane z profesją kata. Być może w apokaliptycznych czasach przyda się ten zawód: straszliwy kat Zaskórski będzie ścinał kolaborujących z obcymi?

6. Tomasz Zaskórski

ROGATY KUR

Dziwne zwierzę występujące tylko w okolicach Żytna. Złapanie go jest niezwykle niebezpieczne, w tym celu trzeba się zapuścić na bagna otaczające wieś.

7. Tomasz Zaskórski i Bartosz Zaskórski

ZEGAR Z MANOMETREM

Zegar odmierza czas do nastania totalnej apokalipsy lub inwazji obcych. Albo raczej mierzy wzrastające ciśnienie w otaczającym świecie. Świat już nie może doczekać się totalnej zagłady. Kiedy wskazówka przekroczy 93 stopnie, będzie niewesoło. Nawet przekroczenie 23 stopnia wywołało skutki przez niektórych odczuwane do dzisiaj. W środku zegara znajduje się figurka kobiety. Jeśli popatrzeć od odpowiedniej strony, widać, że trzyma jabłko. To jednak nie Ewa, ale Eris, bogini chaosu i niezgody. Stąd niedaleko do dyskordian i immanentyzacji eschatonu — w najpotworniejszej wersji.

8. Bartosz Zaskórski

MAM KUPĘ SZCZĘŚCIA

Z jakiegoś powodu na mojej wsi, liczącej około 700 mieszkańców, w latach 90. znajdowała się wypożyczalnia kaset VHS. Tata przynosił co piątek narzędzia kaset, wiele z nich to były horrory i filmy SF, często o niskim budżecie.

Lubię te filmy do dzisiaj. Nie zgadzam się, że to bezwartościowa rozrywka. One mówią coś więcej: na świecie jest naprawdę strasznie i to, co uważamy za zwyczajne i codzienne, może nieoczekiwanie zniknąć. W tej kwestii panuje pełna zgoda w naszej rodzinie. Ale staramy się zachowywać jak gdyby nigdy nic. Możemy sobie na to pozwolić — ponieważ mamy kupę szczęścia.

9. Tomasz Zaskórski

ZDJĘCIE UFO

Zdjęcie UFO wiszącego nad łąkami za naszym domem.

10. Tomasz Zaskórski

ZDJĘCIE NIESAMOWITE

Zdjęcie zostało wykonane na rodzinnym spacerze, widać na nim moją mamę i mnie. Ale większą część kadru zajmuje zrujnowana budowla znana wśród mieszkańców Żytna jako miejsce straszne i nawiedzone. Kilkaset metrów dalej znajduje się dwór, którego fundatorem był Jan Nepomucen Antoni Siemieński herbu Leszczyc. Bywali tam np. Henryk Sienkiewicz, Jacek Malczewski, jego siostrzenica Wanda, która była mistyczką. Nie wszyscy podzielali wiarę Malczewskiej... Pogłoski mówią o odwiedzających dwór ludziach zafascynowanych ezoteryką. Odrzucali oni katolicką interpretację objawień Malczewskiej i twierdzili, że okolica ma jakieś nadnaturalne właściwości. Podobno w okolicy dworu pod osłoną nocy dopuszczali się dziwnych i mrocznych rytuałów. Pewnego dnia zniknęli bez śladu. Może po prostu okoliczni chłopci postanowili położyć kres tym bluźnierczym praktykom? Według tutejszych to szlacheckie dusze jęczą i nawołują w zrujnowanym budynku, przepraszając za przewiny swojej klasy społecznej.

11. Tomasz Zaskórski

FIGURKI: STWÓR FRANKENSTEINA, DRACULA, MUMIA, GOLEM ORAZ UFONAUCI

Wspominałem o filmowych fascynacjach taty. Jako dziecko nie mogłem oglądać tych filmów — czasem tata pokazywał mi tylko fragmenty z efektami specjalnymi (stworami). Zamiast tego otrzymałem serię figurek nawiązujących do klasycznych przedstawień grozy w naszej kulturze.

12. Bartosz Zaskórski

RYSUNEK

Rysunek wykonany przeze mnie w czasach wczesnej podstawówki przedstawia mutanta walczącego z kosmitami, broniącego odległej elektrowni atomowej.

13. Bartosz Zaskórski

ZESZYT

W zeszytcie próbowałem opisać wszelkie niebezpieczne istoty zamieszkujące kosmos.

14. Bartosz Zaskórski i Tomasz Zaskórski

OBRAZ

Przy tym obrazie pomagał mi tata, ponieważ nic nie rozumiałem z używania farb olejnych. Właściwie zostało tak do dzisiaj.

15. Tomasz Zaskórski

UPROWADZENIE

Film odtwarza żart mojego taty. Jako dziesięcioletek fascynowałem się tematyką UFO. Oglądałem z rodzicami serial *Archiwum X*. Najbardziej interesowały mnie odcinki dotyczące uprowadzeń przez kosmitów. Mój tata postanowił — bez mojej wiedzy — zaaranżować takie uprowadzenie. Wykonał rysunek twarzy kosmity, wyciął kształt z papieru i przykleił po

drugiej stronie okna. Powiem tylko, że żart się udał. Po latach poprosiłem tatę o odtworzenie tej sytuacji — w tym celu stworzył figurę złowrogiego ufonauty. Jedno jest pewne: wzrastająca liczba uprowadzeń zwiastuje inwazję obcych. Wie o tym każdy, kto grał w X-COM: UFO Defense.

16. SOUNDTRACK

Odgłos oddychania statku obcych (który okazuje się żywym organizmem), podczas gdy z podziemi dochodzą rytualne zawodzenia mające powstrzymać lub przyspieszyć apokalipsę.

17. Tomasz Zaskórski, Bartosz Zaskórski

CIEMNOŚĆ

LISTA DZIEŁ UZUPEŁNIAJĄCYCH:

Literatura:

Gustav Meyrink, *Golem*
Thomas Ligotti, *Teatro Grottesco*
Michel Folco, *Z woli boskiej i katowskiej*
Georg Heim, *Obłąkaniec*
Herbert Wells, *Wojna światów*
Alfred Döblin, *Mord na kwiecie kaczeńca*
H.P. Lovecraft, *Przypadek Charlesa Dextera Warda*
Isolde Kurz, *Słoneczna mara*
Alfred Kubin, *Po tamtej stronie*
Snerg Wiśniewski, *Robot*
Stefan Grabiński, *Po stycznej*
Nicholas Royle, *The Uncanny*
Teorie na temat ufonautów doktora nauk technicznych Jana Pająka

Film:

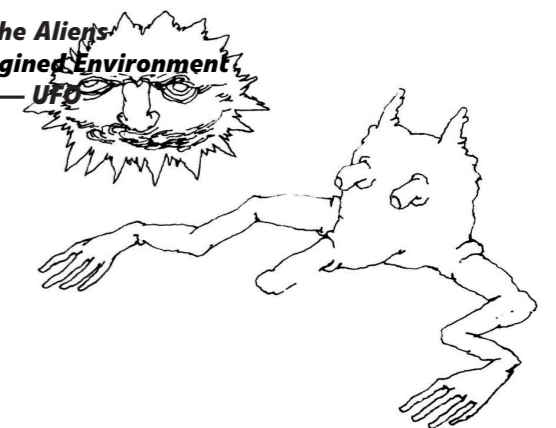
Guyver/Mutronics, reż. Screaming Mad George, Steve Wang, 1991
Coś, reż. John Carpenter, 1982
Inwazja porywaczy ciała, reż. Philip Kaufman, 1978
Amerykański wilkołak w Londynie, John Landis, 1981
Hellraiser, Clive Barker, 1987
Dom IV, reż. Lewis Abernathy, 1992
Wojna światów, reż. Steven Spielberg, 2005
Terminator 2: Dzień sądu, reż. James Cameron, 1991
Obcy: Ósmy pasażer Nostromo, reż. Ridley Scott, 1979
Der Todesking, reż. Jörg Buttgereit, 1990
Archiwum X, pierwszy sezon

Muzyka:

Kat — *Bądź wariatem zagraj z katem*
Portal — *Glumurphone!*
Mayhem — *MILAB*
Spice Girls — *Viva Forever*
Last Days of Humanity — *The Sound of Rancid Juices Sloshing Around Your Coffin*
Sun Ra — *Nuclear War*
DAS — *Earthdeath*
Tubeway Army — *Praying to the Aliens*
Jason Crumer – *Hum of an Imagined Environment*
Afrika Bambaataa & Westbam — *UFO*

Gry:

Dark Souls (2011)
Earthbound (1994)
X-COM (1994)
Dark Colony (1997)
Doom Eternal (2020)
Fallout 2 (1998)

Bartosz Zaskórski EXHIBITION GUIDE

1. Tomasz Zaskórski and Bartosz Zaskórski PIRATE SHIP

When I didn't think about a career as an executioner, I aspired to become a pirate. To have a hook for a hand, an eye patch and to raid with the boarding parties. Or better still, to be a ghost pirate on a ghost ship — like the one in the Moomins.

My dad built a ship for me. He intricately glued threads together to work as the rigging. Unfortunately, I wanted it to be a ghost ship, so I cut the threads. This was my first creative collaboration with my father.

2. Bartosz Zaskórski DRAWINGS

Drawings from 1993–2018 depicting various apocalyptic visions, ghosts and mutants.

3. Bartosz Zaskórski CAVEMAN

When civilisation ends in an apocalypse, the people who survive will return to caves.

4. Tomasz Zaskórski GNOMES

For a long time, dad claimed with astonishing consistency that there were gnomes in the garden of our house. Sometimes I would try to approach him and out of the blue get him to tell me that they do not exist. But that time, dad decided to prove that they actually do.

Their presence in the garden is, after all, not a fortunate situation. A reality in which gnomes are real is a reality in which you cannot be sure of anything you have known about it so far. It is a world open to the intrusion of the uncanny. And what if they worship Yog-Sothoth?

5. Tomasz Zaskórski EXECUTIONER, ELECTRIC CHAIR, GALLOWES, DECAPITATED HEAD AND AXE

I was once interviewed by Filip Lech. I talked about certain objects and toys that my dad used to make for me. Filip then concluded that my parents were raising me to become an executioner. And indeed — mum used to read Michel Folco's *Dieu et nous seuls pouvons* for me, and dad used to make toys connected with the executioner's profession. Perhaps in apocalyptic times this profession will come in handy: will the terrible executioner Zaskórski behead those collaborating with aliens?

6. Tomasz Zaskórski HORNED COCKEREL

A strange animal found only in the area around Żytno. It is extremely dangerous to capture, and to do so, you have to venture into the marshes surrounding the village.

7. Tomasz Zaskórski and Bartosz Zaskórski CLOCK WITH MANOMETER

The clock measures the time left until the total apocalypse or an alien invasion. Or rather, it measures the mounting pressure in the surrounding world. The world is already looking forward to total annihilation. When the hand crosses 93 degrees, things are going to get pretty bad. Even passing 23 degrees had consequences that are felt by some to this day. In the centre of the clock is a statue of a woman. If you look from the proper side, you can see that she is holding an apple. This is not Eve, however, but Eris, the goddess of chaos and discord. And from here it is not far to Discordianism and the Immanentisation of the Eschaton — in its most monstrous version.

8. Bartosz Zaskórski I'VE GOT A CRAPLOAD OF LUCK

For some reason, in my village of about 700 people, there was a VHS tape rental shop in the 1990s. My dad would bring in a stack of tapes every Friday, many of them horror and SF films, often low budget.

I enjoy those films to this day. I don't agree that they are worthless entertainment. They say something more: the world is really scary and what we consider ordinary and mundane can unexpectedly disappear. There is complete agreement on this in our family. But we try to behave as if nothing ever happened. We can afford to — because we have a crapload of luck.

9. Tomasz Zaskórski PICTURE OF A UFO

A photograph of a UFO hovering over the meadows behind our house.

10. Tomasz Zaskórski UNCANNY PHOTOGRAPH

The picture was taken on a family walk, you can see my mother and me in it. But most of the frame is occupied by a ruined building known among the townsfolk of Żytno as a horrible and haunted place. A few hundred metres further on there is a manor house, which was founded by Jan Nepomucen Antoni Siemiński, of the Leszczyc coat of arms. Henryk Sienkiewicz, Jacek Malczewski and his niece Wanda, who was a mystic, used to visit the place. Not everyone shared Malczewska's faith . . . Rumour has it that people fascinated by esotericism visited the manor. They rejected the Catholic interpretation of Malczewska's revelations and claimed that the area had some supernatural properties. Apparently, they performed strange and dark rituals in the vicinity of the manor house under the cover of darkness. One day they disappeared without a trace. Perhaps the local peasants decided to put an end to these blasphemous practices? According to the locals, it is the souls of the nobility who moan and cry in the ruined building, apologising for the misdeeds of their social class.

11. Tomasz Zaskórski FIGURES: FRANKENSTEIN'S MONSTER, DRACULA, MUMMY, GOLEM AND UFONAUTS

I mentioned my dad's cinematographic fascinations. As a child I wasn't allowed to watch these films — sometimes my dad would only show me bits and pieces with special effects (creatures). Instead, I was given a series of figurines alluding to the classic representations of horror in our culture.

12. Bartosz Zaskórski DRAWING

A drawing I made in my early elementary school days shows a mutant fighting the aliens, defending a distant nuclear power plant.

13. Bartosz Zaskórski NOTEBOOK

In the notebook I tried to describe all the dangerous creatures inhabiting outer space.

14. Tomasz Zaskórski and Bartosz Zaskórski PAINTING

My dad helped me with this painting because I didn't understand anything about using oil paints. In fact, it remains so to this day.

15. Tomasz Zaskórski ABDUCTION

The film recreates my dad's joke. As a ten-year-old I was fascinated by UFOs. I used to watch the *X-Files* series with my parents. I was most interested in the episodes about alien abductions. My dad decided — without my knowledge — to stage such an abduction. He made a drawing of an alien face, cut the shape out of paper and stuck it on the other side of the window. Let me just say that the prank was successful. Years later, I asked my dad to recreate the situation — for this purpose he created the figure

of the sinister ufonaut. One thing is certain: the increasing number of abductions heralds an alien invasion. Anyone who has played *X-COM*: *UFO Defense* knows this.

16. SOUNDTRACK

The sound of an alien ship breathing (which turns out to be a living organism) while ritualistic wails come from the underworld to stop or hasten the apocalypse.

17 Tomasz Zaskórski and Bartosz Zaskórski DARKNESS

LIST OF SUPPLEMENTARY WORKS:

Literature:

Gustav Meyrink, *The Golem*
Thomas Ligotti, *Teatro Grottesco*
Michel Folco, *Dieu et nous seuls pouvons*
Georg Heym, *Die Irren*
Herbert Wells, *War of the Worlds*
Alfred Döblin, *Die Ermordung einer Butterblume*
H.P. Lovecraft, *The Case of Charles Dexter Ward*
Isolde Kurz, *Mittagsgespenst*
Alfred Kubin, *The Other Side*
Snerg Wiśniewski, *Robot*
Stefan Grabiński, *On a Tangent*
Nicholas Royle, *The Uncanny*
Theories on ufonauts by Jan Pająk, PhD

Films:

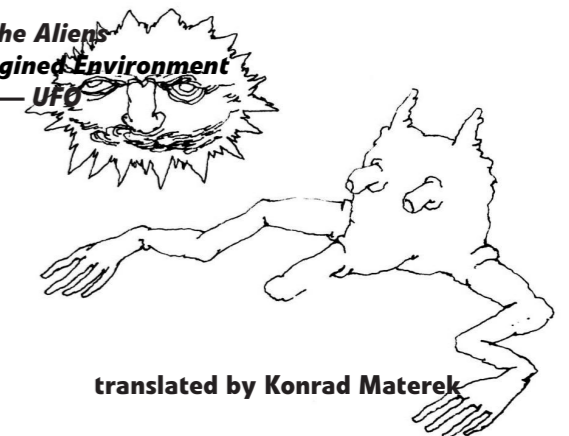
Guyver/Mutronics, dir. Screaming Mad George, Steve Wang, 1991
The Thing, dir. John Carpenter, 1982
Invasion of the Body Snatchers, dir. Philip Kaufman, 1978
An American Werewolf in London, John Landis, 1981
Hellraiser, Clive Barker, 1987
House IV, dir. Lewis Abernathy, 1992
War of the Worlds, rež. Steven Spielberg, 2005
Terminator 2: Judgment Day, dir. James Cameron, 1991
Alien, dir. Ridley Scott, 1979
Der Todesking, dir. Jörg Buttgereit, 1990
X-Files, season one

Music:

Kat — *Bądź wariatem zagraj z katem*
Portal — *Glumurphonel*
Mayhem — *MILAB*
Spice Girls — *Viva Forever*
Last Days of Humanity — *The Sound of Rancid Juices Sloshing Around Your Coffin*
Sun Ra — *Nuclear War*
DAS — *Earthdeath*
Tubeway Army — *Praying to the Aliens*
Jason Crumer — *Hum of an Imagined Environment*
Afrika Bambaataa & Westbam — *UFO*

Games:

Dark Souls (2011)
Earthbound (1994)
X-COM (1994)
Dark Colony (1997)
Doom Eternal (2020)
Fallout 2 (1998)

translated by Konrad Materek